JEŽÍŠŮV ZÁPAS V GETSEMANE

Původ materiálu
Pavel Klinecký

Ž 22,2a+22,b-23+28b

Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil? A tys mi odpověděl.

O tvém jménu budu vyprávět svým bratřím, ve shromáždění tě budu chválit. Rozpomenou se a navrátí se k Hospodinu všechny dálavy země. Tobě se budou klanět všechny čeledi pronárodů.

liturgické čtení-Mk 14,26-31

KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

– rozhovor na Olivové hoře: Ježíš svým slovem upozorňuje, že nadcházející události

přicházejí jako soud. Klíčová část Ježíšova příběhu bude tedy vždycky vnímána jako pohoršení. Kdo pohlédne na cestu osamělého a troskotajícího Mesiáše, bude mít velice silný pocit, že tady už není co čekat. Starozákonní citát (Za 13,7) ovšem stvrzuje, že tato opuštěnost k cestě Mesiáše patří.

Reakce učedníků svědčí o tom, že naprosto nechápou, oč jde. Petr mluví o svém odhodlání a ani Ježíšova replika upozorňující, že teď není čas na lidské pózy, ho v jeho siláctví nevyvede z míry. Takováto hluchá a samolibá lidská (církevnická) řeč zaslouží jediné: aby byla souzena svými vlastními skutky. Jak bude přibývat pašijního příběhu, bude přibývat i činů, odhalujících prázdnotu takovýchto silných řečí.

– Ježíšova modlitba: poslední slovo, které jsme slyšeli od učedníků bylo sebejisté vychloubání (v.31), první, co slyšíme od Ježíše tváří tvář k Bohu, je vlastně vyznání nehotovosti a strachu. Na Ježíše padá strach a hrůza (v.33). Prožívá hluboké pochybnosti, má-li cesta utrpení a smrti nějaký smysl a cíl a má-li po této cestě jít zrovna on. Markovo

podání zdůrazňuje, že cesta Božího syna není jakési dopředu zrežírované drama, kde si čtenář může vydechnout, že všechno dobře skončilo. Ježíš svou pochybnost a strach vyjadřuje na začátku modlitby. Ptá se, zda by se pro jeho příběh nenašlo snesitelnější řešení. Neprosí ovšem Boha všemohoucího, zda by nemohl jednou rozhodnout tak, jak chceme my. Nepředepisujme Bohu řešení, diktované vlastním strachem a pochybnostmi. V klíčové chvíli řekne ALE – ne to, co chci já – nýbrž, co chceš ty. V modlitbě se svým strachem zápasí. Předestírá jej Otci – a nalézá Otce jako autoritu svrchovanější, než je vlastní strach. Ježíšova modlitba není výrazem otupělé odevzdanosti ani bezmyšlenkovité poslušnosti. Vytváří prostor pro nové svobodné rozhodnutí.

– spánek učeníků – učednické holedbání dostalo první velkou ránu. Petr a další nedokázali sdílet Ježíšův zápas. Spí spánkem slepoty, která nepoznává hloubku aktuálního ohrožení.

– trojí opakování vyjadřuje tíhu zápasu i velikost učednického nepochopení. Ježíšovo závěrečné, smutně ironické „jen spěte“ vyjevuje, že v rozhodující chvíli církev selhala.

– závěrečné „**HLE, syn člověka je vydáván“** (v.14) není pouze spojovacím textem. Za dveřmi už je zrada, násilí, utrpení a smrt. Ale byl to Ježíš, kdo z téhle budoucnosti utvořil přítomnost. Vstupuje na cestu bezmoci a půjde po ní čím dál více osamocen. Ale je to on, kdo se touto cestou, cestou Beránka vydaného na porážku, rozhodl jít.

– **zatčení** – v evangelistově podání je hlavním aktérem Jidáš. On organizuje spiknutí, přivedl vzbouřence a dopředu narežíroval bezproblémový průběh. Přichází v čele zástupu, nese tedy až jakési antikristovské rysy.

– epizoda o zatčení a útěku mladíka (v. 50-52) – utíká nahý, protože se mu zdařilo vysmeknout z oděvu a zmizet. Epizoda naznačuje dramatičnost situace, v dané chvíli skutečně šlo o život. Učedníci nešli za Ježíšem jako „nějaký mladík” (14,50), byli navíc rychleji pryč než on.

ÚSKALÍ TEXTU

– neretušujte ani Petrovo chvástání (např**.** tím, že to Petr myslel dobře), ani hloubku a nepříjemnou syrovost, se kterou Marek líčí getsemanský zápas. Učednická povrchnost a Ježíšův zápas stojí proti sobě v hlubokém kontrastu, který je jedním ze stavebních kamenů příběhu. Oslabíme-li kontrast, ztratí příběh na své zvěstné dynamičnosti. Ježíšovo přitakání

k Boží vůli není výrazem odevzdanosti, rezignace. Říkáme-li my „buď vůle tvá“ o všem, co nás v životě potká, není to výraz víry, ale projev duchovní povrchnosti a fatalismu, který se skutečnou vírou nemá nic společného.

POMŮCKY

– obrázek modlícího se;motiv Petrova vychloubání můžete naznačit fotografií nějakého boxera, popř. známého herce, který kandiduje na senátora atd. –tj. „vždy připraveného člověka“ k velkým úkolům.

MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

Otázka pro mladší a střední školní věk

– hovořte s dětmi o tom, jak mluví ten, kdo se vychloubá: na co takový člověk zapomíná? co si neuvědomuje? Zkuste, ať děti vymyslí, co by řekl nějaký vychloubavý kamarád ve chvíli, když paní učitelka na chvíli opustí třídu.

Otázka pro starší školní věk

– byli jste někdy v situaci, že vás všichni vaši známí opustili? Byli jste naprosto bez pomoci?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

Soustřeďte se zejména na Ježíšovu předpověď o utrpení a Petrovo vychloubání – Petr již jednou musel uslyšet tvrdé napomenutí – „Jdi mi z cesty, satane.” (Mk 8,33) Getsemanský zápas nemusíte vykreslovat do detailů – spíše ukažte, že učedníci, včetně Petra, byli obyčejnými lidmi, kteří se mýlili, dělali velká předsevzetí a pak je nesplnili. Učedníci nebyli zbožnější než my nebo naši otcové, matky, dědové a babičky atd. Marek pak připomíná, že někdo – nikoli Petr – se pokusil o obranu Ježíše (13,47), a „všichni ho opustili a utekli” (14,50).

I. Motivace

II. Ježíš na Olivové hoře předvídá rozprchnutí učedníků, mluví o vzkříšení a zve učedníky do Galileje

III.Petr už podruhé odmítá možnost Ježíšova utrpení

IV.Petr se vychloubá, že Ježíše neopustí

V. Ježíšova odpověď – o trojím zapření
VI. Petr stupňuje své sliby – nabízí i svůj život
VII.Ježíš se modlí v Getsemanské zahradě – třikrát adresovaná prosba Otci
VIII. Učedníci spí a nevědí nic o Ježíšově zápase
IX. Učedník Jidáš přichází s ozbrojenci a označuje Ježíše uctivým pozdravem a bratrským políbením
X. Ježíš se brání slovem a kdosi se ohání mečem
XI. Ježíš zatčen a učedníci utečou pryč
b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk
– starším dětem kromě dramatického příběhu vyprávějte poklidnou, avšak ve skutečnosti dramatickou scénu modlitebního zápasu – Petr už zde „opouští“ Ježíše, a Ježíš mu to připomíná (v.37) . Z učedníků si vybírá tři – právě ty, kteří nerozuměli jeho zvěsti o utrpení (8,33; 10,35-40).
I. Motivace
II. Ježíš na Olivové hoře předvídá rozprchnutí učedníků, mluví o vzkříšení a zve učedníky do Galileje
III. Petr už podruhé odmítá možnost Ježíšova utrpení
IV. Petr se vychloubá, že Ježíše neopustí
V. Ježíšova odpověď – o trojím zapření
VI. Petr stupňuje své sliby – nabízí i svůj život
VII. Ježíš se chce pomodlit
VIII.Žádá Petra, Jakuba a Jana o spoluúčast – bděním, svěřuje jim svou úzkost
IX. Ježíšova modlitba v osamocení a prosba
X.Učedníci spí a nechápou Ježíšův zápas – Ježíšovo napomenutí Petra k bdělosti, učedníci mlčí – neschopni se čímkoli ospravedlnit
XI. Po třetí modlitbě Ježíš ohlašuje příchod rozhodující chvíle
XII. Učedník Jidáš přichází s ozbrojenci a označuje Ježíše uctivým pozdravem a bratrským políbením
XIII. Ježíš se brání slovem a kdosi se ohání mečem
XIV. Ježíš zatčen a učedníci utečou pryč

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Dnes bude zvláštní vyprávění. Napovídá to už list z našich desek. Je jinak číslovaný, podívejte se (V III), a hlavně – je to obrázkový seriál. Víte, jak se takovým seriálům říká? (Comics.) A víte, proč se mi to nad tímto vyprávěním vůbec nechce říkat? Protože „comics" je od „comic strips", to znamená anglicky komické pásky, veselý kreslený seriál. Ale na našem příběhu nic komického ani veselého není, to vidíme na první pohled.

Proč autor dnes zvolil zpracování kresleným seriálem? To se dělá vždycky, když chceme hodně bohatý děj vyprávět vtěsnat do krátkého vyprávění. Kdybychom měli vyprávět celý dnešní děj, bylo by to dlouhé. Je to příběh celého velikonočního týdne – i v Bibli je to čtení skoro na hodinu. Příběh si můžeme prohlédnout. Víme-li, co patří do prázdných „bublin", můžeme to doplnit. Ale podrobně budeme vyprávět jenom dvě políčka – první dvě z prostřední řady.

II. PO VEČEŘI PÁNĚ

Předcházející políčko seriálu napovídá, že to, na co se hlavně soustředíme, se odehrává po Večeři Páně, po poslední večeři Ježíše s učedníky. Tam učedníci slyšeli dvě věci smutné a jednu radostnou. Smutné bylo, že mezi učedníky je zrádce a že Ježíše určitě čeká utrpení a smutný konec. Radostné bylo, že ten konec nebude skutečný konec, že ještě něco přijde. Ježíš při večeři napověděl, že bude pít „nový kalich v Božím království". Co tím asi myslel? (Vzkříšení.)

Učedníci by měli být spíš skromní a tiší. Jejich Mistra za chvíli čekají hrozně těžké chvíle a navíc mají mezi sebou zrádce.

III. PETR – SKÁLA NEVÍ, OČ JDE

Ale učedníci nějak nepochopili, co Ježíš říkal. Hlavně Petr, ten, který měl vždycky mezi učedníky hlavní slovo. Byl jeden z nejstarších, první učedník. Teď se cítí statečně a silně, jako by ani nepatřil mezi ty, o nichž Ježíš při večeři řekl „moje krev se vylévá za mnohé". Petr přece s ostatními učedníky chodil s Ježíšem, mluvil s ním, jedl a pil, modlil se a zpíval. Myslel si, že on za Ježíšovo trápení nemůže? Jako kdybychom si my mysleli, že když chodíme do kostela, modlíme se a zpíváme, nic jsme mu neudělali a nepotřebujeme jeho odpuštění! Veliký omyl!

„Všichni se strachy rozutečete“, říká Ježíš o učednících a Petr se zaříká: „Kdyby všichni, já ne!“ „Právě ty, Petře, než skončí tahle noc, než kohout dvakrát zakokrhá, hned třikrát zapřeš, že mě znáš!“ A Petr, místo aby pochopil, že i o něm byla řeč při večeři Páně, znovu ujišťuje Ježíše i sebe, že nezradí. Dokonce tvrdí, že je ochoten položit život. Vůbec netuší, co říká. Musí ještě mnoho zažít, než porozumí. Musí být svědkem kříže a vzkříšení.

IV. MODLITBA ČLOVĚKA

Pak přišli na místo, kam chodili často. Bylo to trochu za městem, byl tam klid, říkalo se tam Getsemane. Ježíš věděl, že ho čekají strašně těžké chvíle, a chtěl se na ně připravit. Jak se může člověk připravit na těžké chvíle? (Různě, ale také – a především – modlitbou.) I Ježíš modlitbu znal, učil přece sám učedníky modlit se (Mt 6,5-14). Teď chtěl být při té přípravě sám, jen s těmi úplně nejbližšími. Poprosil Petra, Jakuba a Jana, aby neusnuli a mysleli na něho.

Sám poodešel stranou. Bylo mu úzko, měl strach. Bylo mu úzko z toho, co ho čeká. Komu by nebylo? Měl strach, že to nezvládne, že nebude dost silný. Kdo by byl? Ježíš měl strach a bylo mu úzko jako každému jinému člověku. Tehdy byl nám, ostatním lidem, nejblíže. Tak dokázal, že zná i ty nejhorší lidské chvíle, úzkost, osamění a strach. (Už nikdy nikdo nemůže říci: „Kdyby Pán Bůh byl, tak by to takhle nenechal! On neví, co to je, takhle trpět!“ Pán Ježíš ví, co to je takhle trpět.) V modlitbě přiznává svou slabost a prosí o sílu. Ale neříká Bohu: „Dej, ať se to nestane, ať na ten kříž nemusím.“ Když říká „ne co já chci, ale co ty chceš“, není to laciné shazování odpovědnosti na Boha, ani nepokorné prosazování vlastní vůle. Ježíš chce poznat Boží vůli a pak se jí bude řídit.

To je rozdíl mezi Petrem a Ježíšem. Petr slibuje „i kdybych měl umřít, neopustím tě“, jako by měl dost sil. Víme, jak to dopadlo. Ježíš v úzkosti a strachu prosí o síly, které nemá. I tady víme, jak to dopadlo.

V. SLIBY CHYBY

Pak se Ježíš vrátil k učedníkům. A i ti nejbližší, Petr (zase on!), Jakub a Jan – co dělali? Bděli, modlili se za něho? Povídali si o něm tiše, přemýšleli, jak ho povzbudit? Nikoli, už tady zklamali. Usnuli. Nevydrželi ani tu první únavu a první smutek. Ježíš je vzbudil a znovu požádal, aby nespali a modlili se s ním; Sám poodešel opět stranou a zase se modlil jako

prve. Pak se vrátil se k učedníkům – a co myslíte? Zase spali. Probudili se a rozespale blekotali. Ani podruhé nedokázali splnit svůj slib, že Ježíše neopustí.

To se do ukřižování stane učedníkům ještě víckrát. Petr bude zapírat, že Ježíše vůbec kdy znal. Bude mít strach, že když pronásledují učitele, půjdou brzy po jeho žácích. Měl strach z posměchu, prohry, pronásledování. A tak budou utíkat všichni (Mk 14,50). Tak utíkali mnozí, když měli vyznat, že jsou křesťané. Třeba za minulého režimu, když křesťané měli potíže s přijetím na školu nebo pracovat jako učitelé. Ale je to v nás i dnes: přiznat se, že věřím v Boha, který není vidět, a že věřím, že Pán Ježíš Kristus byl vzkříšen, když na to není žádný důkaz, to není legrace. Přiznat, že věřím, že mě má Pán Bůh, že o mně vůbec ví, to chce také odvahu!

Petr také napřed netušil, kolik to chce síly. A dokud neviděl kříž a nebyl svědkem vzkříšení, netušil ani, kde tu sílu vzít. Až když pochopil, proč byl Ježíš ukřižován, pochopil také, kde vzít tu sílu.

Proč byl Ježíš ukřižován? Aby bylo vidět, jaký je člověk pod křížem „v celé své kráse“, se svými slabostmi, chybami a vinami. Ale hlavně aby bylo vidět, jak velká je Boží láska. Ani kříž ji nezlomí!

VI. ZRADA A ZATČENÍ

Potom přišel Jidáš a představitelé moci – státní i náboženské. (Všimli jste si, že na prvním obrázku z našeho seriálu dávají Jidášovi peníze pánové, kteří mají na krku zrovna takové tabulky, jako má pan farář na taláru? Ano, byli to tehdejší představitelé náboženského života – jako u nás pan farář. Hrozná představa!) A spousta čumilů a pobudů; ti si vzali klacky a hole. Jidáš Ježíše označil předem dohodnutým znamením – políbením. Ti, kdo přišli Ježíše zatknout, by se mohli splést, nevěděli, jak Ježíš vypadá. Tak jim ho Jidáš takhle ukázal. Smutné znamení!

Ještě naposledy se Ježíš s výčitkou zeptá: Proč ho přišli zatknout v noci, na skryté místo, když ho denně viděli ve městě veřejně učit a kázat! Kdo se nemá za co stydět, dělá to veřejně, jako to dělal Ježíš. Kdo se za své činy stydí, dělá je potají. Jako velekněží…

Pak už Ježíš nikomu nic nevytýkal, nikoho nenapomínal, na nic se neptal. Věděl, že teď už má jen jeden úkol: dosvědčit Boží lásku, opravdu, jak se říká, až za hrob. Za hrob Josefa z Arimatie…

VII. NAHATÝ MLÁDENEČEK

Nakonec Marek zmiňuje zajímavý „mikropříběh“. Když všichni utíkají, utíká i nějaký kluk, který má na sobě jen kousek plátna. Toho chytili. On se jim ale vytrhl, nechal jim v ruce jen ten kus plátna a utekl. Nahý.

Víc, než kdo to byl, nás bude zajímat, proč takovou nicotnou událost autor do evangelia zachytil. Ukazuje, že opravdu šlo v té chvíli o život, takže není divu, že učedníci utekli ještě dřív než ten kluk? Nebo má ten prchající naháč ukázat nás samé – že tváří v tvář Ježíšovu křižování jsme všichni nazí a prchající? Je to tak, jsme takoví? I my dnes, tváří v tváři velikonočnímu příběhu?

Modlitba

Pane Bože, na kříži Pána Ježíše Krista vidíme, jací jsme my lidé. Zapíráme tě a máme strach, aby nám neublížilo, že o tobě víme. Umíme zradit, za peníze uděláme leccos. Umíme ublížit druhému, umíme se posmívat, jako bychom neměli srdce. Ale na kříži Pána Ježíše Krista také vidíme, jak velká je tvoje láska. Jak se nezastaví ani před naší lhostejností, bezcitností a slabostí. Děkujeme ti za to. Prosíme, ať tvou lásku vidíme, když se cítíme slabí a křehcí. Prosíme, ať tvou lásku vidí všichni lidé na celém světě a mají z ní radost. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

– zavázali jste se někomu přísahou?
– byl Petr zbožnější než ostatní ? (Byl dál než ostatní; odvážnější v životě víry; získal si u Ježíše větší důvěru než ostatní; větší odpovědnost; rozuměl lépe Ježíšově cestě než ostatní?)
– požadoval Ježíš po učednících, aby se zapřísahali? (Kázání na hoře – Mt 5,33-37)
– nutil vás někdo k přísahání, že nesmíte něco prozradit?
– jaký je rozdíl mezi slibem a vychloubáním? V jaké situaci nejčastěji něco slibujeme? (že něco napravíme, uskutečníme něco, co jsme měli udělat) Když se chlubíme, máme pocit, že jsme něco zvládli nebo něco zvládneme, protože jsme „borci“. Byli učeníci v pokušení si o sobě myslet, že jsou „borci“?
– nutil Ježíš Boha-Otce k nějakému řešení? Má getsemanská modlitba nějaký společný motiv s modlitbou, kterou Ježíš naučil učedníky a tedy i nás?
– co si představujete pod slovy „zápas víry”?

-zápasí Ježíš s Bohem, jak nějaký zápasník? Jakých prostředků užívá? Jak Hospodin odpovídá?
– odchází Ježíš z getsemanského zápasu nějak podobně poznamenán jako praotec Jákob ze „zápasu o požehnání“ u potoka Jabok?
– znáte nějakého proroka, který také modlitebně hovořil s Hospodinem, a jejich hovor lze nazvat duchovním zápasem? (Jeremiáš 19,7-12)
– víte, jakým pozdravem se zdravili také první křesťané? (bratrské políbení)
– vzpomenete si z dějepisu na někoho, kdo se zachoval podobně jako Jidáš?

Odkaz na píseň
Byl jsi tam, když byl křižován můj Pán
Jezu Kriste, štědrý kněže
Proč jen mlčíš, Pane
Vy silní ve víře (SV382)
Vím, Pane, sám (SV371)
Shromáždil člověk prý moudrosti své poklad
Cílová skupina
Starší školní
Mladší školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu Starý zákon 1
Téma
Velikonoce
Biblický odkaz (kat)
Marek 14,26–52